

Til

Børne- og Ungdomsudvalget

09-04-2015

**Beskrivelse af særskilte initiativer for at fremme
tosprogede elevers skolegang**

Sagsnr.
2015-0004585

Dokumentnr.
2015-0004585-32

Formålet med dette notat er at give en kortfattet beskrivelse af de større initiativer, som Børne- og Ungdomsforvaltningen har taget for blandt andet at fremme tosprogede elevers skolegang. Afgrænsningen betyder, at initiativer søsat af enkeltskoler eller institutioner rundt om i byen ikke er taget med. Det samme gælder tiltag der er rettet mod alle elever i kommunen, herunder folkeskolereformens elementer som fx målstyret læring, understøttende undervisning, udvikling af den åbne skole, bevægelse og motion samt en mere virkelighedsnær undervisning. Anledningen til notatet er, udover at give Børne- og Ungdomsudvalget et generelt overblik over, hvad der foregår af aktiviteter på området, at give input til drøftelserne ifm. Budget 2016 på tosprogsområdet.

Sagsbehandler
Flemming Lunde
Østergaard Hansen

Det fremgår af notatet, hvad der i Budget 2015 er afsat til de enkelte initiativer. Som det fremgår af afsnittene nedenfor er der i alt afsat ca. 200 mio. kr. til sprogstimulering i dagtilbud, PLUS-pladser, Dansk som andetsprog, modtagelsesklasser, Københavnermodel 2.0., tosproget undervisning, modersmålsundervisning, heldagsskoler og en række nye initiativer. Desuden er der afsat midler til integrationsløft (2,1 mio. kr.). Pengene går bl.a. til at understøtte læsning og skrivning samt overgangen til ungdomsuddannelse for elever på Tagensbo Skole, Blågård Skole og Rådmandsgades Skole. Der er afsat godt 1,2 mio. kr. til integrationsvejledere på de samme tre skoler og på de to heldagsskoler, Nørre Fælled Skole og Tingbjerg Skole. Der er afsat godt 3,7 mio. kr. til kompetenceudvikling i regi af BUF Akademi, bl.a. til Dansk som andetsprog. Desuden er der bevilget 900.000 kr. til metodeudvikling på tosprogsområdet og knap 2,1 mio. kr. til tidlig indsats i dagtilbud.

Udover de nævnte initiativer er der værd at bemærke, at der i en årrække er gennemført en omfattende kompetenceudvikling af lærere og pædagoger indenfor bl.a. sprogarbejde, Dansk som andetsprog og inklusion.

Center for Policy

Mobil
2363 7424

Sprogstimulering i dagtilbud

En vigtig aktivitet for at ruste børns hverdagsliv og senere skolegang er sprogstimulering. Udgangspunktet er, at der gennemføres en målrettet sprogindsats for de børn, som vurderes at have behov. Afsættet er typisk en sprogvurdering i 3-års alderen.

E-mail
flehan@buf.kk.dk

EAN nummer
5798009288301

Børn, der ikke er indskrevet i dagtilbud, som har behov for sproglig støtte skal deltage i et sprogstimuleringsstilbud i 15 timer eller 30 timer

www.kk.dk

om ugen. Det er forældrenes beskæftigelsessituation, der afgør om barnet skal have et 15 eller 30 timers sprogstimuleringsstilbud. 30-timerstilbudet er til børn, hvis forældre ikke er i beskæftigelse og som modtager en overførselsindkomst.

Børn, der har modtaget en målrettet sprogindsats sprogvurderes igen, når de bliver 5 år.

Pædagogerne benytter mange forskellige metoder og aktiviteter, når de arbejder med børnenes sproglige udvikling. Eksempelvis sang, musik, billedbøger, spil og fortællinger. Sprogarbejdet foregår i dialog med forældrene.

I Budget 2015 er der i alt bevilget 20,7 mio. kr. til sprogstimulering. Knap 8,6 mio. kr. til sprogstimulering i dagtilbud og godt 12,1 mio. kr. til sprogstimulering uden for dagtilbud. Pengene bruges først og fremmest til aflønning af pædagoger. Indenfor dagtilbud til gennemførelse, evaluering og opfølgning af sprogvurderinger, og i sprogstimulering udenfor dagtilbud til aflønning af sprogpædagoger.

PLUS-pladser

PLUS-pladser er målrettet børn mellem 0-6 år som har et andet modersmål end dansk og/eller i øvrigt har sproglige eller trivselsmæssige udfordringer. Formålet med pladserne er at styrke børnene sprogligt, socialt og personligt. PLUS-pladser findes i vuggestuer og børnehaver, som i forvejen har mange børn med dansk som modersmål og som har et højt fagligt niveau. Der er i alt 500 pladser spredt over hele byen. Visitationen foregår via et indstillingsudvalg i hver af BUF's fem områdeforvaltninger. Det er typisk sundhedsplejersker der i samråd med børnenes forældre indstiller til en PLUS-plads.

Der er bevilget 523.000 kr. til PLUS-pladser.

Dansk som andetsprog

Dansk som andetsprog er undervisning af elever, der har et andet sprog end dansk som deres modersmål. Undervisningen kan foregå som basisundervisning for elever, der skal i gang med at lære sproget (foregår i København i modtagelsesklasser jf. nedenfor), supplerende undervisning for elever, der er optaget i almindelige klasser og har behov for at videreudvikle deres sprogfærdighed, og endelig dansk som andetsprog som en dimension i undervisningen. Uanset formen er formålet at styrke elevernes læring på tværs af fag.

Der er en tydelig tendens til, at undervisningen i DSA stiger med elevernes alder. Det hænger ikke mindst sammen med, at der kommer stigende faglige krav desto højere klassetrin der er tale om.

Det er samtidig en tendens, både i København og på landsplan, at der sker en nedgang i andelen af elever der modtager DSA. I København er der således sket et fald fra 16,4 pct. til 13,7 pct. fra skoleåret 2011/2012 til skoleåret 2013/2014. Den generelle nedgang i DSA

skyldes efter alt at dømme, at der er sket en omlægning af DSA fra holdundervisning til en vis mainstreaming af DSA i almenundervisningen.

I København dækkes udgifterne til DSA af bevillingen til tosprogs-kriterier på knap 91 mio. kr. Skolerne modtager penge ift. andelen af tosprogede elever.

Modtagelsesklasser

Modtagelsesklasser er klasser for nytilkomne elever, som slet ikke taler dansk. Eleverne kan gå i modtagelsesklasse i max. to år, hvorefter de udsendes til almindelige klasser eller andre skoletilbud. Reglen om max. to år i modtagelsesklassen gælder dog ikke for elever, der er fyldt 14 år, når de starter deres skolegang i Danmark. Det gælder heller ikke for elever i M-alfa klasser. M-alfa klasser er for de elever, der er kommet til Danmark i 9 - 16 års alderen og som typisk ikke har haft en stabil skolegang.

Indskrivningen til en modtagelsesklasse foregår på distriktsskolen.

Klasserne er opdelt efter alderskriterier: M-0 klasser for de 5 - 7 årige, M-I klasser for de 7 - 9 årige, M-II klasser for de 9 - 13 årige, M-III klasser for de 13 - 16 årige og M-alfaklasser for børn over 9 år.

Der findes p.t. modtagelsesklasser på følgende skoler:

M-0 klasser: Bellahøj Skole, Gerbrandskolen, Lykkebo Skole, Nørrebro Park Skole og Utterslev Skole.

M-I klasser: Bellahøj Skole, Gerbrandskolen, Lykkebo Skole, Nørrebro Park Skole Utterslev Skole og Vigerslev Allés Skole.

M-II klasser: Christianshavns Skole, Grøndalsvængets Skole, Kildevældsskolen, Lundehus Skole, Sundbyøster Skole, Vesterbro Ny Skole og Vigerslev Allés Skole.

M-III klasser: Bavnehøj Skole, Christianshavns Skole, Korsager Skole, Tagensbo Skole og Rådmandsgades Skole.

M-alfaklasser: Grøndalsvængets Skole (M-II-alfa).

Der er bevilget knap 30,7 mio. kr. til modtagelsesklasser.

Københavnmodel 2.0

Et bærende element i ”Københavnmodellen” er, at forældre til kommende skolestartere med sproglige udfordringer kan få rådgivning om skolevalg, således at den valgte skole matcher den enkelte elevs behov og forudsætninger. Udgangspunktet er en sprogvurdering som barnet får foretaget inden skolestart. Typisk i børnehaven. Hvis familien bor i et skoledistrikt, hvor der på skolen er mange børn med sproglige udfordringer, bliver forældrene inviteret til et rådgivningsmøde om skolestart. Forældrene vil få mulighed for at få plads til deres barn på en skole, hvor der er færre børn med sproglige udfordringer, end på barnets distriktsskole.

Et andet element i ”Københavnmodellen” er tilbud om rådgivning ifm. skoleskift. Forældrene henvender sig i første omgang til deres

barns/børns hidtidige skole. Hvis skolen vurderer, at barnet/børnene kan have gavn af det, vil der blive tilbudt rådgivning om, hvilke muligheder der er for at få den bedst mulige skolegang fremover. Det kan fx være en skole med forholdsvis få tosprogede elever, hvis barnet/børnene har sproglige udfordringer.

Udover de to nævnte elementer bidrager ”Københavnmodellen” til en række indsatser, fx 15 integrationsvejlederstillinger i områdeforvaltningerne, transport af elever, kompetenceudvikling af lærere og pædagoger, cirka 120 skolebesøg af ”Din tro min tro” og ”Fortæl din skole”, som kombinerer et kompetenceudviklingsforløb i forandringsledelse og strategisk lederkommunikation med et individuelt tilpasset rådgivningsforløb i kommunikation.

Der er bevilget knap 14,8 mio. kr. til Københavnmodel 2.0. Hovedparten går til integrationsvejledere i områdeforvaltningerne og aktiviteter på enkeltskoler.

Tosproget undervisning

Tosproget undervisning gives til tosprogede elever, som har behov for støtte. Det kan eksempelvis være som en integreret del af undervisningen i klassen, på et særligt hold i eller udenfor den almindelige undervisningstid.

Tosproget undervisning bygger på en idé om, at den enkelte tosprogede elev støttes individuelt på modersmålet af en lærer med samme modersmål.

Etableringen af tosproget undervisning skete på et tidspunkt, hvor det i et vist omfang gav mening at tale om elever med to sprog. Den oprindelige idé var, at der i en klasse med en gruppe elever med samme modersmål blev tilknyttet en lærer med tilsvarende modersmål. I dag har klasserne typisk en større sproglig mangfoldighed end tidligere med elever med mange forskellige sproglige baggrunde. Samtidig har eleverne i mindre grad to adskilte sprog, som de gør brug af henholdsvis derhjemme og i skolen. Elevernes andetssprogsprofil har således ændret sig igennem årene.

Der er bevilget knap 13,3 mio. kr. til tosproget undervisning.

Modersmålsundervisning

Københavns Kommune tilbyder, som landets øvrige kommuner, elever gratis modersmålsundervisning i EU/EØS sprog samt grønlandsk og færøsk (lovpligtigt). Det er en forudsætning, at børnene taler det ønskede sprog aktivt hjemme. Kommunen tilbyder også modersmålsundervisning i sprog uden for EU (ikke-lovpligtigt). Dette tilbud er gratis for børn fra 1. – 5. klasse, hvorimod der er brugerbetaling for elever på ældre klassetrin. Prisen er for skoleåret 2014/15 1.696 kr. Hvis flere søskende deltager mod betaling er prisen 1.271 kr. pr. elev.

Den lovpligtige modersmålsundervisning foregår på Tove Ditlevsens Skole om lørdagen. Den øvrige undervisning foregår først og fremmest om eftermiddagen på hverdage. Eleverne tilbydes 3 lektioner pr. uge.

Københavns Kommune fortsatte med den ikke-lovpligtige modersmålsundervisning, da den blev gjort frivillig i 2008.

Der er bevilget godt 10,2 mio. kr. til modersmålsundervisning.

Heldagsskoler

Der findes i dag seks kommuner, som har heldagsskoler. Det drejer sig om Ishøj, Høje Taastrup, Odense, Århus, Esbjerg og Københavns Kommune. I København er Tingbjerg Skole og Nørre Fælled Skole heldagsskoler.

Fælles for heldagsskolerne er, at de har en stor andel af tosprogede elever, hvoraf mange ikke har tilstrækkelige danskundskaber i forhold til deres alderstrin. Og hvor mange elever kommer fra bogligt ressourcetsvage hjem.

På heldagsskolerne i København har alle klassetrin 35 timer ugentligt. De ekstra timer bliver blandt andet brugt på mere danskundervisning og til at læse lektier. Fritidstilbuddet på heldagsskolerne er gratis for eleverne. Begge dele har til formål at ruste eleverne fagligt, socialt og personligt.

Der er bevilget knap 4,4 mio. kr. til heldagsskolerne. Pengene går til skolernes forhøjede timetal samt madordning og udvikling.

Forsøg i samarbejde med Undervisningsministeriet

Børne- og Ungdomsforvaltningen har en række projekter, der involverer dagtilbud og skoler i kommunen, igangsat og delvis styret af Undervisningsministeriet.

Udviklingsprogrammet til styrkelse af tosprogede elevers faglighed

Formålet med udviklingsprogrammet er at styrke fagligheden for tosprogede elever på de deltagende skoler og desuden skabe overførbart viden om, hvad der virker. Den viden skal komme andre skoler med lignende udfordringer til gavn. Derfor bliver udviklingsprogrammet løbende evalueret af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Projektperioden er fra august 2012 til august 2015. I København deltager følgende skoler i programmet: Grøndalsvænge Skole, Nørre Fælled Skole, Tingbjerg Skole, Ellebjerg Skole, Bavnehøj Skole, Rådmandsgades Skole og Blågård Skole. På landsplan deltager i alt 14 skoler.

Udviklingsprogrammet ligger stor vægt på opkvalificering af lærerne i Dansk som andetsprog som en dimension i fagene. Uddannelsesforløbet består både af teoretisk undervisning og

forankring af ny viden via aktionslæring. Derudover har arbejdsgrupper fra hver skole afsluttet et forankrings- og projektstyringskursus, der har givet skolerne redskaber til at arbejde med centrale elementer i en forandringsproces, fx medejerskab, relationsarbejde, kommunikation og forankring.

Forsøg med modersmålsbaseret undervisning

Forsøget skal bidrage til at gabet mellem tosprogede og etsprogede elevers faglighed mindskes og samtidig understøtte, at fremtidige initiativer bygger på sikker viden om effekter af forskellige måder at inddrage modersmålsundervisning på for tosprogede børn.

Følgende københavnske skoler deltager: Husum skole, Sønderbro Skole, Nørrebro Park Skole, Peder Lykke Skolen, Hyltebjerg Skole, Lundehusskolen, Korsager Skole, Holbergskolen, Strandvejsskolen og Tingbjerg Skole.

Skolerne er involveret i dele af forsøget der samlet set gennemføres på 1., 4. og 5. klassetrin. Typisk i 16 uger med fire ugentlige lektioner. Der er fx forsøg inden for kvalificering af sproginddragelse i matematikundervisningen, hvor dansk som andetsprog inddrages som en dimension i undervisningen, ekstra lektioner i faget dansk (med udgangspunkt i Fælles Mål), ekstra lektioner i *Almen sprogforståelse* gennemført på dansk for alle elever, lektioner i *Almen sprogforståelse* for små grupper af elever med samme modersmål (arabisk, tyrkisk eller somali) samt forsøg med modersmålsundervisning, der følger Fælles mål for hhv. elever med arabisk, somali og tyrkisk modersmål med tre ugentlige lektioner i i alt 32 uger.

Forsøget forventes afsluttet ved udgangen af 2015.

Styrk Sproget

Styrk Sproget er en landsdækkende indsats, som har til formål at løfte fagligheden for tosprogede børn og unge. De deltagende skoler og institutioner kan få støtte og inspiration til at udvikle sammenhængende lokale løsninger på tosprogsområdet. Der er samtidig tilbud om praksisnær og anvendelsesorienteret viden om, hvordan de kommunale tosprogsindsatser kan målrettes og systematisk forbedres.

I København deltager følgende skoler: Lundehusskolen, Sønderbro Skole, Frederiksgård Skole, Husum Skole og Guldberg Skole. Og følgende institutioner: Cismofytten, Dommerparkens Børnehave, Børneraketten og Vuggestuen og Børnehaven i Carolineskolen.

Projektet forventes afsluttet ved udgangen af 2015.

Styrket sprogindsats i 12 fritidstilbud

Formålet med projektet er at løfte fagligheden blandt tosprogede børn og unge i dagtilbud, fritidstilbud og skoler, så forskellen mellem tosprogede og etsprogede elevers skolepræstationer mindskes. I København deltager 11 fritidstilbud (7 fritidshjem og 4 KKFO'er).

En hjørnesteen i projektet er en massiv uddannelsesindsats for pædagoger og ledere i de deltagende institutioner. Desuden tilbyder konsulenter fra både Undervisningsministeriet og BUF institutionerne bistand ifm. fx aktionslæring.

Projektet afsluttes ved udgangen af 2015.

Tegn på Sprog

Københavns Kommuner deltager sammen med fire andre kommuner i forskningsprojektet Tegn på Sprog. Fra København deltager Blågård Skole. Formålet med projektet er 1) at få indsigt i tosprogedes børns møde med skriftsproget og udvikling deraf gennem skoleforløbet og 2) afsøge pædagogiske muligheder for at inddrage disse børns forudsætninger og behov i læse- og skriveundervisningen i takt med de forskellige krav, der stilles til elevernes læsning og skrivning på dette tidspunkt samt 3) at skabe et fagligt og forskningsmæssigt og vidensbaseret grundlag for videreudvikling af den pædagogiske praksis i folkeskolen og i grund-, efter- og videreuddannelse af lærere og pædagoger.

Forskningsprojektet begyndte i 2008 og fortsætter foreløbigt til udgangen af 2016.

For nylig vedtagne initiativer

Der blev på BUU-mødet d. 24. september 2014 vedtaget flere nye initiativer med det formål at støtte op om tosprogede elevers skolegang. På BUU-mødet d. 5. november blev det besluttet, at de vedtagne initiativer skal begynde i 2. halvår 2015, således at det flugter med de tildelte midler. Nedenfor er en status over de forskellige initiativer. Til initiativerne er samlet bevilget godt 4,5 mio. kr. i 2015.

Intensive læringsforløb

Intensive læringsforløb, som fx Løkkefondens DrengesAkademiet og de københavnske turboforløb, har vist, at det med en meget fokuseret indsats er muligt at rykke fagligt svage elever markant på kort tid.

I september måned i år afvikles en camp (to sammenhængende uger) for ca. 100 fagligt udfordrede 8. klasses drenge. For at sikre, at den forventede faglige fremgang kan fastholdes, er det planen, at der på skolerne efterfølgende etableres særlige hold for eleverne, som har deltaget på campen, hvor der kan arbejdes videre med at fastholde elevernes motivation mv. Det er tanken, at en lærer fra de udvalgte skoler deltager på campen i september, og at den pågældende lærer står for den nævnte holdundervisning på hjemskolen efterfølgende. Målet er at samle omkring 10 skoler, der vil deltage med en større gruppe drenge (minimum 7 - 8 drenge) og en lærer.

Der iværksættes i 2016 turboforløb for relevante elevgrupper.

Krav til skoler og institutioner om brug af metoder og styrket vidensoverdragelse

Både national og international forskning viser, at systematisk anvendelse af metoder i pædagogisk arbejde har stor betydning for både faglige resultater og social udvikling og trivsel hos børn og elever. Praktikere med viden på området peger på, at vigtig viden ofte går tabt, når barnet skifter fra et tilbud til et andet.

Planen er p.t., at der hvad angår metoder og redskaber i første omgang skal laves en bruttoliste over metoder og redskaber med en dokumenteret effekt. I sammenhæng hermed skal identificeres, hvilke metoder og redskaber der i dag er udbredt i København. På baggrund af denne afsøgning skal udarbejdes praksisbeskrivelser i samarbejde med skoler og institutioner. I efteråret 2015 udrulles arbejdet om metodekrav.

Hvad angår vidensoverdragelse nedsættes en arbejdsgruppe der skal komme med bud på, hvordan ønsket om styrket vidensoverdragelse skal implementeres. Der er tidligere arbejdet med emnet, og der vil blive taget afsæt i det tidligere arbejde.

Det bedst kvalificerede personale til de mest udfordrede institutioner

Forskning peger på, at det at gå i et højkvalitetsdagtilbud har en stor betydning for barnets udvikling og kompetencer. Det gælder i høj grad også for de tosprogede børn.

Der er ved at ske en afdækning af, hvilke institutioner der er relevante at lade indgå i indsatsen. I forlængelse udarbejdes handleplaner for de pågældende institutioner. Sideløbende hermed udvikles en kompetenceprofil for pædagoger, og efterfølgende finder ansættelse sted.

Ændret ressourceudmelding - pengene følger behovet

Den nuværende økonomimodel for folkeskolerne bygger ikke på en konkret vurdering af elevernes specifikke behov. Det gælder både tildeling på baggrund af sociale kriterier og ressourcer til arbejdet med tosprogede elever. Ressourcen til den tosprogede elev udløses uden nogen form for vurdering af elevens konkrete udfordringer. Forskning viser, at en tidlig indsats gavner mere end senere tiltag.

Forvaltningen arbejder p.t. på at udvikle en ny tildelingsmodel til skolerne. I arbejdet indgår drøftelser om, hvorledes den fremtidige tildeling kan blive mere behovsorienteret. Heri indgår overvejelser om at lade en del af tildelingen være baseret på resultaterne af elevernes sprogvurdering. Samtidig er der overvejelser om at gøre dele af tildelingen tidsbegrænset, således at der et økonomisk incitament til at styrke elevernes sprog så tidligt som muligt.

Den ny tildelingsmodel skal træde i kraft ved begyndelsen af skoleåret 2016/2017. På dette tidspunkt overføres de besluttede 10 mio. kr. (helårsvirkning) fra skoleområdet til dagområdet. Formålet er at støtte en tidlig indsats.

Fordelingstiltag - dagtilbud og skole

Forskning peger på, at børnesammensætningen i dagtilbud og skoler har betydning for børnenes trivsel, udvikling og læring. På skoleområdet taler man om den såkaldte ”kammeratskabseffekt”, der indebærer, at fagligt ”svage” elever profiterer af, at være sammen med fagligt ”stærke” elever.

Københavnmodel 2.0. fortsætter. Der er p.t. ved at blive lavet en evaluering. Resultatet heraf vil vise, om der er basis for større ændringer af indsatsen.

Det er besluttet, at de nuværende sproggrupper (15-timers tilbuddene) skal overføres fra deres nuværende placering på fritidshjem til børnehaver. Det vil skulle tænkes sammen med arbejdet med Fremtidens Fritidstilbud. Overflytningen skal være tilendebragt inden for en fire-årig periode. Formålet er at styrke sprogarbejdet med børnene, der i højere grad vil få mulighed for at være sammen med dansktalende børn.